

ภาพสะท้อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Feedback From Students on the On-Line Tuition at the Time of COVID-19 Pandemic: A Case Study of Humanities and Social Science Students

ยศวดี นีรารมย์

Yoswadee Nirarom

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Phetchabun Rajabhat University

*Corresponding Author Email: yoswadee.nira@pcru.ac.th

Received: 24 January 2024

Revised: 27 February 2024

Accepted: 29 February 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และ 2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จำนวน 20 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจงทั้งหมด แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสัมภาษณ์และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเรียนออนไลน์จากผู้สอน 1.2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนออนไลน์จากผู้เรียน และ 1.3) สภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาปฏิบัติ และ 2) ความคิดเห็นของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ประกอบด้วย 2.1) ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการเรียนออนไลน์ พบว่า ข้อดีของการเรียนออนไลน์ อาทิ ลดความเสี่ยงจากการติดโรคโควิด 19 และประหยัดค่าใช้จ่าย ส่วนข้อเสียของการเรียนออนไลน์ อาทิ เรียนไม่เข้าใจเหมือนการเรียนในห้องเรียนปกติ และขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนที่ไม่ดี 2.2) ความคิดเห็นของผู้เรียนเปรียบเทียบระหว่างการเรียนในรูปแบบออนไลน์กับเรียนในรูปแบบปกติ อาทิ ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนในรูปแบบปกติ และ 2.3) ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับลักษณะการเรียนออนไลน์ที่ดี คือ มาจากปัจจัยทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียน โดยด้านผู้สอนนั้นผู้เรียนมีความคิดเห็นว่า อาทิ ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบถามตอบ การพูดที่กระชับเข้าใจง่ายมีกิจกรรมในช่วงพัก และส่วนด้านตัวผู้เรียน อาทิ ผู้เรียนควรต้องมีความรับผิดชอบตนเอง และสถานที่เรียนต้องเงียบเหมาะต่อการเรียนออนไลน์

คำสำคัญ: ออนไลน์, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา, จัดการเรียนการสอน

Abstract

This research consists purposes were 1. to examine circumstances happened during online classes and 2. to assess students' perceptions towards the online learning. is qualitative research The research tool is an interview form, with the target research group being students studying in the Faculty of Humanities and Social Sciences. Phetchabun Rajabhat University, 20 people, all from purposive selection The information gathered

from interview forms and related documents were then content analysis. The results of the research found that: 1) Conditions of online teaching and learning arrangements for students in the Faculty of Humanities and Social Sciences. Phetchabun Rajabhat University consists of 1.1) factors that are obstacles to online learning from instructors, 1.2) factors that are obstacles to online learning from students, and 1.3) conditions for organizing online teaching in practical subjects and 2) opinions of students in the Faculty of Humanities and Social Sciences. Phetchabun Rajabhat University towards online teaching consists of 2.1) opinions of students regarding the advantages and disadvantages of studying online. It was found that the advantages of studying online include reducing the risk of contracting COVID-19 and saving costs. As for the disadvantages of studying online, such as not understanding the lesson like studying in a regular classroom. and lack of interaction between the teacher and students, resulting in a poor understanding of the learning content. 2.2) Students' opinions comparing online learning with normal learning, for example, most students like Learning in a normal format and 2.3) Students' opinions about good online learning characteristics come from factors from both teachers and students. As for the teacher, the students had the opinion that, for example, the teacher should have a question-and-answer teaching style. Concise, easy-to-understand speech with activities in the hour And as for the learner, for example, the learner should have responsibility for themselves. And the study location must be quiet and suitable for online learning.

Keywords: Online, COVID-19, Tuition

บทนำ

เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2562 นับเป็นครั้งแรกที่ทั่วโลกรู้จักกับโรคระบาดใหม่ที่ชื่อว่า “โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศจีนที่ได้พบผู้ติดเชื้อครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ หลังจากนั้นการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือไวรัสโควิดได้แพร่กระจายออกไปเป็นวงกว้างทั่วโลก โดยในส่วนของประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศ เมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2563 ว่าพบนักท่องเที่ยวหญิงวัย 61 ปี สัญชาติจีน ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน เดินทางถึงท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2563 ติดเชื้อโควิด-19 นับว่าเป็นการพบผู้ติดเชื้อคนแรกในประเทศไทย (ชาวไทยพีบีเอส, 2564) ซึ่งสถานการณ์การระบาดของโรคดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมทุกระบบรวมถึงระบบการศึกษาด้วย โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ออกประกาศกระทรวงฯ เรื่องมาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ฉบับที่ 11 ประกาศ ณ วันที่ 17 เมษายน 2564 (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนในสถานที่ รวมทั้งการสอบ การฝึกอบรม หรือกิจกรรมใด ๆ โดยให้จัดการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ สถาบันระดับอุดมศึกษาจึงได้มีประกาศฯ เรื่องการจัดการเรียนการสอนและการสอบภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยมาตรการเข้มงวดสูงสุด (มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2565) สำหรับปีการศึกษา 2564 ที่ระบุใจความโดยสรุปว่า ให้อาจารย์ผู้สอนที่มีรายวิชารับผิดชอบดำเนินการจัดการเรียนการสอนและการสอบแบบออนไลน์ทุกรายวิชาและใช้ระบบการมอบหมายงานแก่นักศึกษา ซึ่งการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์นั้น องค์ประกอบที่สำคัญคือ อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้อย่างโทรศัพท์มือถือหรือคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และสถานที่ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างไรก็ตามปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้เรียนทุกคนไม่ได้มีความพร้อมที่เท่าเทียมกัน

ดังนั้น การเรียนออนไลน์จึงอาจส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียนได้ จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนเล็งเห็นถึงความสำคัญของประสิทธิภาพการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ จึงทำการศึกษาวิจัยเพื่อสะท้อนความคิดเห็นจากนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่เป็นผู้เรียนภายใต้รูปแบบออนไลน์ว่า มีประสบการณ์ ความคิดเห็น หรือปัญหาจากการเรียนออนไลน์ที่ผ่านมาอย่างไรบ้าง รวมถึงการปรับตัวของนักศึกษาภายใต้การเรียนรูปแบบออนไลน์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนออนไลน์ให้ตอบโจทย์ได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนเพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ดีของการเรียนรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

การบทวนวรรณกรรม

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม โดยมีประเด็นรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ Schiffman and Kanuk (1994 อ้างถึงในเดือนเพ็ญ แบลว, 2559) ได้ให้ความหมายของทัศนคติ (Attitude) ว่าหมายถึง ความโน้มเอียงที่เรียนรู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจหมายถึงการแสดงความรู้สึภายในที่สะท้อนว่าบุคคลมีความโน้มเอียง พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อบางสิ่ง ส่วนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พรทิพย์ บุญนิพัทธ์ (2531) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Herbert C. Kelman ที่แบ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ออกเป็น 3 ประการ คือ การยินยอม, การเลียนแบบ และความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน ทั้งนี้ทัศนคติสามารถก่อตัวขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยหลายประการ คือ การจูงใจทางร่างกาย, ข่าวสารข้อมูล, การเกี่ยวข้องกับกลุ่ม, ประสบการณ์ และลักษณะท่าทาง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ ดวงใจชนก พรธชา (2565) งานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติและการเรียนออนไลน์แบบกะทันหันในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่ได้เรียนทั้งในชั้นเรียนปกติและแบบออนไลน์แบบกะทันหันในภาคการศึกษาเดียวกัน จำนวน 975 คน พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียนมีข้อดีคือ เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและผู้สอน บรรยายากที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และสะดวก ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับอุปกรณ์เชื่อมต่อ และมีข้อด้อยคือสิ้นเปลืองทรัพยากรและค่าใช้จ่าย ต้องเตรียมความพร้อมก่อนเรียน มีสิ่งกีดขวางการเรียน ไม่มีบันทึกการสอนไว้ทบทวนภายหลัง ปวีณา จารุศิริ (2564) งานวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนและระบบการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือในการเรียนออนไลน์ ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนออนไลน์ในสถานการณ์โควิด 19 คือ นักศึกษาคิดว่าทางมหาวิทยาลัยควรจะมีมาตรการในการช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในส่วนของเรียนออนไลน์ รองลงมา คือ นักศึกษารู้สึกว่าการเรียนออนไลน์ทำให้ค่าใช้จ่ายในบ้านเพิ่มมากขึ้น เช่น ค่าไฟเพิ่มขึ้น ค่าโทรศัพท์เพิ่มขึ้น นักศึกษารู้สึกว่าการเรียนออนไลน์ที่บ้านมีผลกระทบต่อดวงตัวเองมากขึ้น มนธิชา ทองหัตถา (2564) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) แอปพลิเคชันที่ครูนิยมใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์มากที่สุด คือ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) 2) ปัญหาที่ครูพบในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์คือ ด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สัญญาณ

อินเทอร์เน็ตและโปรแกรมที่ใช้สำหรับการเรียนแบบออนไลน์ และสุขนิษฐ์ สังขสูตร และจอมเดช ตรีเมฆ (2564) ได้ศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ของมหาวิทยาลัยรังสิต พบว่าปัญหาในการเรียนการสอนออนไลน์คือ ปัญหาเกี่ยวกับสมาธิในการเรียน, การรบกวนของสภาพแวดล้อมรอบข้าง, ขณะเรียนรู้รู้สึกเบื่อ, เป็นการสอนที่เป็นการสื่อสารทางเดียว มีโอกาสเกิดความผิดพลาดในการรับรู้ และการเข้าถึงอุปกรณ์เรียนออนไลน์ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ หรือสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีข้อจำกัด

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัย** ได้แก่ นักศึกษาสายสังคมศาสตร์ 5 สาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้แก่ สาขาวิชานิติศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนาสังคม และสาขาวิชาศิลปกรรม รวมจำนวน 20 คน เนื่องจากเป็นนักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาศึกษาทั่วไปรายวิชาเดียวกัน ซึ่งรายวิชาดังกล่าวสาขาวิชาพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นสังกัดของผู้วิจัยเป็นผู้จัดการเรียนการสอน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) อีกทั้ง ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบ กลั่นกรองจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ (1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา (2) ผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างข้อคำถาม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลอง (Try Out) สัมภาษณ์กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง ข้อแก้ไข ข้อเสนอแนะให้แบบสัมภาษณ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาพสะท้อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยจากผลการวิจัยพบประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเรียนออนไลน์จากผู้สอน ได้แก่ (1) รูปแบบการสอนของผู้สอน คือ การสอนที่มีลักษณะเป็นการบรรยายเพียงอย่างเดียว ไม่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เช่น การถามตอบ และการสอนของที่ไม่มีการสรุปเนื้อหาท้ายชั่วโมงเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ (2) ผู้สอนไม่มีสื่อการสอน (Power Point) เอกสารประกอบการสอน คลิปวิดีโอประกอบการเรียน หรือ

มีสื่อการสอนแต่ไม่มีรายละเอียด ทำให้ผู้เรียนต้องฟังผู้สอนบรรยายและจดตาม ซึ่งหากผู้เรียนฟังไม่เข้าใจหรือจดตามที่ผู้สอนบรรยายในช่วงเรียนไม่ทันก็จะส่งผลทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง (3) อุปกรณ์การสอนและสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้สอนมีปัญหา เช่น ลำโพงไม่มีเสียง เปิดสื่อการสอนไม่ได้ เปิดคลิปวิดีโอมีแต่ภาพเสียงไม่มี สัญญาณอินเทอร์เน็ตขัดข้องเวลาผู้สอนบรรยายทำให้เสียงขาด ๆ หาย ๆ ผู้เรียนจึงฟังไม่เข้าใจ (4) การนัดเวลาสอนขัดแย้งช่วงเย็นมีผลกระทบต่อผู้เรียน และ (5) อุปสรรคด้านความทันสมัยของผู้สอนในการใช้อุปกรณ์การสอนออนไลน์

1.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนออนไลน์จากผู้เรียน ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะต่อการเรียนออนไลน์ ได้แก่ ที่บ้านหรือหอพักเสียงดังทำให้ผู้เรียนไม่มีสมาธิในการเรียน (2) ปัจจัยด้านอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ที่ไม่พร้อมต่อการใช้งาน (3) ปัจจัยด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีปัญหาระหว่างเรียน (4) ปัจจัยด้านครอบครัว คือ ผู้ปกครองไม่เข้าใจว่าบุตรหลานเรียนออนไลน์เลยเรียกใช้งาน และ (5) ปัจจัยจากตัวนักศึกษา คือ ขาดความกระตือรือร้น

1.3 สภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาปฏิบัติ พบว่า ผู้เรียนไม่ค่อยมีความเข้าใจนักเมื่อเปรียบเทียบกับ การเรียนในห้องเรียนปกติ เนื่องจากการที่ผู้สอนบรรยาย เปิดคลิปวิดีโอ หรือสาธิตแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ผลลัพธ์ของชิ้นงานที่ทำ ก็ยังไม่ถูกต้องตามที่ผู้สอนต้องการ เพราะความไม่เข้าใจในเนื้อหาตั้งแต่เริ่มต้น ประกอบกับการไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเลยส่งผลทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน

2. การศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยจากผลการวิจัยพบประเด็นรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการเรียนออนไลน์ พบว่า ข้อดีของการเรียนออนไลน์ ได้แก่ (1) ลดความเสี่ยงจากการติดโรคโควิด 19 (2) สะดวกสบายในการเรียน ได้แก่ ตื่นนอนแล้วสามารถเรียนได้เลย ไม่ต้องแต่งตัวชุดนักศึกษาเวลาเรียน ไม่ต้องเดินทางมาเรียนที่มหาวิทยาลัย (3) ประหยัดค่าใช้จ่าย ได้แก่ ค่าเช่าหอพัก ค่าเดินทาง ค่าน้ำมัน ค่ากิน และ (4) ได้เรียนรู้การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ ส่วนข้อเสียของการเรียนออนไลน์ ได้แก่ (1) เรียนไม่เข้าใจเหมือนการเรียนในห้องเรียนปกติ ด้วยปัญหาด้านสภาพแวดล้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น (2) ขาดประสบการณ์การเรียนในชั้นเรียน เพราะไม่ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนและรุ่นพี่ (3) ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนที่ไม่ดี และพื้นฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ไม่มีประสิทธิภาพ (จากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทุกคนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ จำนวน 5 คน) (4) ปัญหาในการสอบออนไลน์เพราะสัญญาณอินเทอร์เน็ตติดขัด และการสอบออนไลน์ได้คะแนนน้อยกว่าการสอบในห้องเรียนปกติ (5) ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้น และ (6) วิชาที่ต้องใช้โปรแกรมเฉพาะ ผู้เรียนไม่สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมได้

2.2 ความคิดเห็นของผู้เรียนเปรียบเทียบระหว่างการเรียนในรูปแบบออนไลน์กับเรียนในรูปแบบปกติ พบว่า (1) ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนในรูปแบบปกติ คือการเรียนในห้องเรียนที่มหาวิทยาลัยมากกว่าการเรียนในรูปแบบออนไลน์ โดยให้เหตุผลว่า เพราะการเรียนปกติในห้องเรียนทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนโดยตรง ส่งผลทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาการเรียนได้ดีกว่าการเรียนในรูปแบบออนไลน์ (2) การเรียนปกติในห้องเรียนทำให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้อง (3) การเรียนปกติในห้องเรียนมีเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนครบถ้วน และ (4) การเรียนปกติที่มหาวิทยาลัยผู้เรียนได้เข้าห้องสมุดมหาวิทยาลัยและสาขาวิชาเพื่ออ่านหนังสือและค้นคว้าเพิ่มเติม

2.3 ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับลักษณะการเรียนออนไลน์ที่ดี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มาจากปัจจัยทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียน โดยด้านผู้สอนนั้นผู้เรียนมีความคิดเห็นว่า (1) ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบถามตอบ การพูดที่กระชับเข้าใจง่าย

มีกิจกรรมในช่วง (2) ผู้สอนควรมีสื่อการสอนที่มีความน่าสนใจและทันสมัย (3) ผู้สอนควรมีเอกสารประกอบการสอนให้ผู้เรียนก่อนเรียน (4) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเปิดกล้องเพื่อกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และสอนตามตารางสอนที่มหาวิทยาลัยจัดให้ ส่วนด้านตัวผู้เรียน พบว่า (1) ผู้เรียนควรต้องมีความรับผิดชอบตนเอง (2) สถานที่เรียนต้องเงียบเหมาะต่อการเรียนออนไลน์ (3) เมื่อเรียนเสร็จแล้วต้องทบทวนเนื้อหา (4) ถ้าไม่เข้าใจควรสอบถามอาจารย์ทันที (5) อุปกรณ์การเรียนและอินเทอร์เน็ตต้องพร้อม และ (6) ปัจจัยด้านครอบครัว

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาพสะท้อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า ประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเรียนออนไลน์จากผู้สอน ได้แก่ (1) รูปแบบการสอนของผู้สอน คือ การสอนที่มีลักษณะเป็นการบรรยายเพียงอย่างเดียว ไม่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (2) ผู้สอนไม่มีสื่อการสอน (Power Point) เอกสารประกอบการสอน คลิปวิดีโอประกอบการเรียน หรือมีสื่อการสอนแต่ไม่มีรายละเอียด ทำให้ผู้เรียนต้องฟังผู้สอนบรรยายและจดตาม (3) อุปกรณ์การสอนและสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้สอนมีปัญหา เช่น ลำโพงไม่มีเสียง เปิดสื่อการสอนไม่ได้ (4) การนัดเวลาสอนขัดแย้งช่วงเย็นมีผลกระทบต่อผู้เรียน และ (5) อุปสรรคด้านความทันสมัยของผู้สอนในการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนออนไลน์ 1.2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนออนไลน์จากผู้เรียน ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะต่อการเรียนออนไลน์ (2) ปัจจัยด้านอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ที่ไม่พร้อมต่อการใช้งาน (3) ปัจจัยด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีปัญหาระหว่างเรียน (4) ปัจจัยด้านครอบครัว คือ ผู้ปกครองไม่เข้าใจว่าบุตรหลานเรียนออนไลน์เลยเรียกใช้งาน และ (5) ปัจจัยจากตัวนักศึกษา คือ ขาดความกระตือรือร้น และ 1.3) สภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาปฏิบัติ พบว่า ผู้เรียนไม่ค่อยมีความเข้าใจนักเมื่อเปรียบเทียบกับเรียนในห้องเรียนปกติ เนื่องจากการที่ผู้สอนบรรยาย เปิดคลิปวิดีโอ หรือสาธิตแล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พบว่า ประกอบด้วย 2.1) ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการเรียนออนไลน์ พบว่า ข้อดีของการเรียนออนไลน์ ได้แก่ (1) ลดความเสี่ยงจากการติดโรคโควิด 19 (2) สะดวกสบายในการเรียน (3) ประหยัดค่าใช้จ่าย และ (4) ได้เรียนรู้การใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ ส่วนข้อเสียของการเรียนออนไลน์ ได้แก่ (1) เรียนไม่เข้าใจเหมือนเรียนในห้องเรียนปกติ (2) ขาดประสบการณ์การเรียนในชั้นเรียน (3) ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนที่ไม่ดี (4) ปัญหาในการสอบออนไลน์เพราะสัญญาณอินเทอร์เน็ตติดขัดและการสอบออนไลน์ได้คะแนนน้อยกว่าการสอบในห้องเรียนปกติ (5) ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้น และ (6) วิชาที่ต้องใช้โปรแกรมเฉพาะ ผู้เรียนไม่สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมได้ 2.2) ความคิดเห็นของผู้เรียนเปรียบเทียบระหว่างการเรียนในรูปแบบออนไลน์กับเรียนในรูปแบบปกติ พบว่า (1) ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนในรูปแบบปกติ (2) การเรียนปกติในห้องเรียนทำให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้อง (3) การเรียนปกติในห้องเรียนมีเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนครบถ้วน และ (4) การเรียนปกติที่มหาวิทยาลัยผู้เรียนได้เข้าห้องสมุดมหาวิทยาลัยและสาขาวิชาเพื่ออ่านหนังสือและค้นคว้าเพิ่มเติม และ 2.3) ความคิดเห็นของผู้เรียนเกี่ยวกับลักษณะการเรียนออนไลน์ที่ดี พบว่า มาจากปัจจัยทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียน โดยด้านผู้สอนนั้น ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่า (1) ผู้สอนควรมีรูปแบบการสอนแบบถามตอบ การพูดที่กระชับเข้าใจง่ายมีกิจกรรมในช่วง (2) ผู้สอน

ควรมีสื่อการสอนที่มีความน่าสนใจและทันสมัย (3) ผู้สอนควรมีเอกสารประกอบการสอนให้ผู้เรียนก่อนเรียน (4) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเปิดกล้องเพื่อกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และสอนตามตารางสอนที่มหาวิทยาลัยจัดให้ และส่วนด้านตัวผู้เรียน พบว่า (1) ผู้เรียนควรต้องมีความรับผิดชอบตนเอง (2) สถานที่เรียนต้องเงียบเหมาะต่อการเรียนออนไลน์ (3) เมื่อเรียนเสร็จแล้วต้องทบทวนเนื้อหา (4) ถ้าไม่เข้าใจควรสอบถามอาจารย์ทันที (5) อุปกรณ์การเรียนและอินเทอร์เน็ตต้องพร้อม และ (6) ปัจจัยด้านครอบครัว

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องภาพสะท้อนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า มีประเด็น ดังนี้

1.1 สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนออนไลน์จากอาจารย์ผู้สอนพบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการเรียนออนไลน์จากอาจารย์ผู้สอน 5 ประเด็น คือ (1) รูปแบบการสอนของผู้สอน คือ การสอนที่มีลักษณะเป็นการบรรยายเพียงอย่างเดียว ไม่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เช่น การถามตอบ และการสอนของผู้สอนที่ไม่มีการสรุปเนื้อหาท้ายชั่วโมงเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจ สอดคล้องกับเสกสิทธิ์ ดวงคำ และภัทรนันท์ ทวดอาจ (2564) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบออนไลน์วิชาเคมีทั่วไปกรณีศึกษา นักศึกษาสาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบปัญหาและอุปสรรคในการเรียนคือ อาจารย์ผู้สอนพูดเร็ว/ตามไม่ทัน อุปกรณ์การสอนไม่พร้อมส่งผลให้นักศึกษาไม่สามารถรับรู้และเข้าใจ (2) ผู้สอนไม่มีสื่อการสอนส่งผลการเรียนของผู้เรียน สอดคล้องกับสรศักดิ์ แยมกระโทก และคณะ (2563) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จทางการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน ประกอบด้วยสื่อการสอนและเทคโนโลยี การเข้าถึงสื่อการเรียนออนไลน์ และอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนการสอนราบรื่น ลดอุปสรรคในระหว่างการเรียนรู้ ส่งผลทำให้ผู้เรียนกระตือรือร้นและความพยายามในการเรียน ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงวิทยา วาโย, อภิรติ เจริญนุกุล, ฉัตรสุดา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่ (2563) เรื่องการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน พบว่า สื่อการสอนที่ดีจะเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาขณะที่เรียนได้ (3) อุปกรณ์การสอนและสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้สอนมีปัญหา สอดคล้องกับภิญโญ วงษ์ทอง (2564) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ออนไลน์บนฐานวิถีชีวิตใหม่สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบปัญหาหรืออุปสรรคด้านความเสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ตของทั้งครูและนักเรียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ดีของผู้เรียน (4) ผู้สอนไม่ถนัดใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ โดยเฉพาะผู้สอนที่มีอาวุโสจะพบปัญหามากที่สุด ไม่สอดคล้องกับวิทยา วาโย, อภิรติ เจริญนุกุล, ฉัตรสุดา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่ (2563) พบว่า องค์ประกอบด้านผู้สอนมีส่วนทำให้การสอนออนไลน์บรรลุเป้าหมาย โดยการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนนั้น ผู้สอนต้องพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าขณะที่สอน ชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ควรมีการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ แก่คณาจารย์อาวุโส

1.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนออนไลน์จากนักศึกษา พบปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนออนไลน์จากนักศึกษาจากปัจจัย 4 ด้านที่สำคัญ คือ (1) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะต่อการเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับสุรชาติ พุทธิมา และชโรซีนี ชัยมินทร์ (2564) ที่ศึกษาพฤติกรรมการเรียนแบบออนไลน์และความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของ

นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 ที่พบปัญหาในการเรียนแบบออนไลน์ของนักศึกษาด้านสภาพแวดล้อมระดับปานกลาง คือ บรรยากาศไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เช่น อากาศร้อน มีเสียงดังรบกวนสมาธิ และสัญญาณ สัญญาณ และจอมเคช ตรีเมฆ (2564) ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ของมหาวิทยาลัยรังสิต พบปัญหาในการเรียนการสอนออนไลน์เกี่ยวกับสมาธิในการเรียนและการรบกวนของสภาพแวดล้อมรอบข้าง (2) ปัจจัยด้านอุปกรณ์การเรียนออนไลน์ที่ไม่พร้อมต่อการใช้งาน และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่มีปัญหาหะหว่างเรียน สอดคล้องกับวิทยา วาโย, อภิรติ เจริญกุล, ฉัตรสุตา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่ (2563) พบว่า ผู้เรียนมีปัญหาด้านความพร้อมของอุปกรณ์รองรับและระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และดวงใจชนก พรธชา (2565) ที่ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติและการเรียนออนไลน์แบบกะทันหันในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่พบข้อมูลว่า ข้อดีของการเรียนออนไลน์คือ ความไม่พร้อมของอุปกรณ์ การเชื่อมต่อและปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียน (3) ปัจจัยด้านครอบครัว คือ ช่วงเวลาที่เรียนออนไลน์ที่บ้านนักศึกษาติดภารกิจต้องช่วยเหลืองานครอบครัวส่งผลต่อการเรียนในช่วงนี้ สอดคล้องกับ มนวิษา ทองหัตถา (2564) ที่พบข้อมูลว่า ปัญหาที่พบในการเรียนออนไลน์อันดับที่สองคือ ปัญหาด้านครอบครัว (4) ปัจจัยด้านอุปสรรคจากผู้เรียน ความกระตือรือร้น ความสนใจในการเรียนระบบออนไลน์ สอดคล้องกับสรศักดิ์ ยัมกระโทก และคณะ (2563) ที่พบข้อมูลว่า ปัจจัยด้านความพร้อมของผู้เรียนที่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนคือผู้เรียนต้องคอยกระตุ้นตนเอง มีความรับผิดชอบรวมถึงมีแรงจูงใจในการเรียน

1.3 สภาพการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาปฏิบัติ การเรียนออนไลน์ในรายวิชาทฤษฎีไม่เป็นปัญหาเมื่อเทียบกับการเรียนในรายวิชาปฏิบัติ เนื่องจากในรายวิชาปฏิบัติเป็นรายวิชาที่ผู้เรียนต้องลงมือทำจริงซึ่งการเรียนรู้ออนไลน์เป็นการเรียนรู้ผ่านหน้าจอ จึงอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เรียนไม่ค่อยมีความเข้าใจนักเมื่อเปรียบเทียบกับเรียนในห้องเรียนปกติ และผลลัพธ์ของชิ้นงานที่ผู้เรียนทำก็ยังไม่ถูกต้องตามที่ผู้สอนต้องการ เพราะความไม่เข้าใจในเนื้อหาตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งสอดคล้องกับประสูตร เดชสุวรรณ (2563) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาและผลลัพธ์การเรียนเสริมส่วนปฏิบัติการแบบออนไลน์ในรายวิชาวิเคราะห์โครงข่ายไฟฟ้าเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและสามารถใช้งานได้จริง พบว่า ผู้เรียนต้องการเรียน onsite ที่มหาวิทยาลัยมากกว่า เนื่องจากได้บรรยากาศการเรียนอย่างแท้จริงที่สามารถสอบถามผู้สอนได้สะดวกกว่าการเรียนออนไลน์

2. ความคิดเห็นของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ต่อการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พบว่า ประกอบด้วย

2.1 ความคิดเห็นด้านข้อดีและข้อเสียของการเรียนออนไลน์ คือ ข้อดีของการเรียนออนไลน์ ได้แก่ ลดความเสี่ยงจากการติดโรคโควิด19, สะดวกสบายในการเรียน ได้แก่ ตื่นนอนแล้วสามารถเรียนได้เลย ไม่ต้องแต่งตัวชุดนักศึกษาเวลาเรียน ไม่ต้องเดินทางมาเรียนที่มหาวิทยาลัย, ประหยัดค่าใช้จ่าย ได้แก่ ค่าเช่าหอพัก ค่าเดินทาง ค่าน้ำมัน ค่ากิน, ได้เรียนรู้การใช้แอปพลิเคชันต่างๆที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ ส่วนข้อเสียของการเรียนออนไลน์ ได้แก่ เรียนไม่เข้าใจเหมือนการเรียนในห้องเรียนปกติ ด้วยปัญหาด้านสภาพแวดล้อม สัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น, ขาดประสบการณ์การเรียนในห้องเรียน เพราะไม่ได้ทำกิจกรรมกับเพื่อนและรุ่นพี่, ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาการเรียนที่ไม่ดี และพื้นฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนชั้นปีที่ 1 ไม่มีประสิทธิภาพ, มีปัญหาในการสอบออนไลน์เพราะสัญญาณอินเทอร์เน็ตติดขัด และการสอบออนไลน์ได้คะแนนน้อยกว่าการสอบในห้องเรียนปกติ, ผู้เรียนขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น หลับระหว่างเรียน หรือทำกิจกรรมอย่างอื่นระหว่างเรียน และวิชาที่ต้องใช้โปรแกรมเฉพาะ ผู้เรียนไม่สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมได้ โดยจากผลการศึกษาด้านความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนออนไลน์ข้างต้น สอดคล้องกับสรศักดิ์ ยัมกระโทก และคณะ (2563)

พบว่า ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนมากกว่าการเรียนในห้อง สะดวกสบาย เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และภิญโญ วงษ์ทอง (2564) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มองว่าการเรียนออนไลน์ สะดวกสบาย เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถเรียนที่บ้านโดยไม่ต้องเดินทางไปโรงเรียน สามารถป้องกันและลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ และนักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตได้ด้วยตนเองได้ ฝึกการใช้แอปพลิเคชันในการเรียนรู้ และดวงใจชนก พรธชา (2565) พบข้อมูลด้านข้อดีของการเรียนออนไลน์คือ ไม่มีข้อจำกัด ด้านการกำหนดเวลาในการเรียน ประหยัดทรัพยากรทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ส่วนผลการศึกษาด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสียของการเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับวิภา จารุศิริ (2564) ศึกษาเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนและระบบการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ตในระหว่างที่สอบมากที่สุด และดวงใจชนก พรธชา (2565) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติและการเรียนออนไลน์แบบกะทันหันในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19 พบว่า ข้อด้อยหรือจุดอ่อนของการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ ขาดความพร้อมของอุปกรณ์ การเชื่อมต่อและปัญหาสัญญาณที่ทำให้มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียน สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียน ปัญหาการสื่อสารและความใกล้ชิดกับผู้สอนและเพื่อน และสอดคล้องกับกรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ (2563) งานวิจัยเรื่องการปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 โดยศึกษาและเปรียบเทียบการปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 ด้านการเรียน เนื่องจากชั้นปีที่ 1 เป็นชั้นปีที่เพิ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากการเป็นนักเรียนสู่การเรียนในมหาวิทยาลัยที่ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทำให้ต้องมีการปรับตัวด้านการเรียนมากกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ

2.2 ความคิดเห็นเปรียบเทียบระหว่างการเรียนออนไลน์และการเรียนในห้องปกติ ประเด็นความคิดเห็นของนักศึกษา เปรียบเทียบระหว่างการเรียนในรูปแบบออนไลน์กับเรียนในรูปแบบปกติ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ 17 คน จากทั้งหมด 20 คน ชอบการเรียนในรูปแบบปกติคือการเรียนในห้องเรียนที่มหาวิทยาลัยมากกว่าการเรียนในรูปแบบออนไลน์ โดยให้เหตุผลดังนี้ การเรียนปกติในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนโดยตรง ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงในห้องเรียนส่งผลทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาการเรียนได้ดี เพราะถ้าหากผู้เรียนไม่เข้าใจสามารถสอบถามผู้สอนได้โดยตรง ณ เวลานั้น ซึ่งการอธิบายก็จะชัดเจนกว่าการเรียนในรูปแบบออนไลน์, การเรียนปกติในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้อง และยังได้ปรึกษาหารือ และเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องเรียนและงานด้วย, การเรียนปกติในห้องเรียน มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการเรียนครบถ้วน, การเรียนปกติที่มหาวิทยาลัย ผู้เรียนได้เข้าห้องสมุดมหาวิทยาลัยและสาขาวิชาเพื่ออ่านหนังสือและค้นคว้าเพิ่มเติม และการเรียนปกติในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจมากกว่าการเรียนรูปแบบออนไลน์ โดยผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับดวงใจชนก พรธชา (2565) ที่พบผลความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียนมีข้อดี คือ เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและผู้สอน บรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และสะดวก ไม่มีความกังวลเกี่ยวกับอุปกรณ์เชื่อมต่อ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้พบว่า มีนักศึกษาจำนวน 3 คน ที่ชอบการเรียนรูปแบบออนไลน์มากกว่าการเรียนในรูปแบบปกติ โดยให้เหตุผลว่า เพราะการเรียนในรูปแบบออนไลน์ประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมได้มาก และเป็นการเรียนที่สะดวกต่อตัวผู้เรียน เพราะไม่ต้องรีบตื่นอาบน้ำแต่งตัวเดินทางไปเรียนที่มหาวิทยาลัย และงานวิจัยของนายสอนของพ่อ สกิดิณดวงใจ (2561) ที่กล่าวไว้ว่า ประสบการณ์ของคนที่มีต่อวัตถุสิ่งของย่อมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลต่าง ๆ ตีค่าสิ่งที่ไม่ได้มีประสบการณ์มาจะกลายเป็นทัศนคติได้ ในทางกลับกันหากหรือผิดหวังครั้งใดครั้งหนึ่งก็อาจทำให้ทัศนคติเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดีจนทำให้ไม่กลับไปใช้บริการอีกเช่นกัน

2.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการเรียนออนไลน์ที่ดี ด้านผู้สอน ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะการเรียนออนไลน์ที่ดี ได้แก่ รูปแบบการสอนของผู้สอน คือ การสอนแบบถามตอบ การพูดที่กระชับเข้าใจง่าย มีกิจกรรมในช่วงโม่งเรียน มีเกมส์ให้เล่น หรือมีรางวัลให้นักศึกษาที่ตอบคำถามได้, มีสื่อการสอนที่มีความน่าสนใจและทันสมัย, มีการสรุปใจความสำคัญของเนื้อหาท้ายชั่วโมงเรียน, มีเอกสารประกอบการสอนให้นักศึกษาก่อนเรียน, ให้ผู้เรียนเปิดกล่องเพื่อกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน และการสอนตามตารางสอนที่มหาวิทยาลัยจัดให้ ส่วนด้านผู้เรียน ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะการเรียนออนไลน์ที่ดี ได้แก่ การมีความ

รับผิดชอบตนเอง, สถานที่เรียนต้องเงียบ, เมื่อเรียนเสร็จแล้วต้องทบทวนเนื้อหา, ถ้าไม่เข้าใจควรสอบถามผู้สอนทันที และอุปกรณ์การเรียนและอินเทอร์เน็ตต้องพร้อม โดยปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอนที่ส่งผลต่อการเรียนออนไลน์ที่ดี สอดคล้องกับสุรชาติ พุทธิมา และชโรชนี ชัยมินทร์ (2564) พบว่า นักศึกษาสาขาสารสนเทศศาสตร์มีความรับผิดชอบและความสม่ำเสมอในภาพรวมอยู่ระดับมาก ซึ่งการเข้าเรียนในห้องเรียนแบบออนไลน์ตามตารางเวลาที่มหาวิทยาลัยจัดไว้อย่างสม่ำเสมอเป็นพฤติกรรมที่นักศึกษาแสดงออกมากที่สุด และมาลีวัล เลิศสาครศิริ และคณะ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเซนต์หลุยส์ จากสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ ได้แก่ พฤติกรรมการสอนของอาจารย์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และความพร้อมของสื่อ/เทคโนโลยีมี และสอดคล้องกับเสกสิทธิ์ ดวงคำ และภทรนันท์ ทวดอาจ (2564) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนว่า กิจกรรมการสอนไม่กระตุ้นผู้เรียน อาจารย์ผู้สอนพูดเร็ว/ตามไม่ทัน ส่วนปัจจัยของนักศึกษาที่ส่งผลต่อการเรียนออนไลน์ที่ดี สอดคล้องกับสรรัชชัย แยมกระโทก และคณะ (2563) พบว่า ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบและแรงจูงใจในการเรียน และเมธาสิทธิ์ ธีรรัตนศรีสกุล และคณะ (2564) พบว่า สิ่งที่ต้องเพิ่มเติมเข้ามาและมีผลกระทบต่อการเรียนเป็นอย่างมากในการเรียนคือสัญญาณอินเทอร์เน็ต

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่คือ ผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนในรูปแบบออนไลน์ว่า การเรียนออนไลน์มีข้อเสียในรายวิชาที่ต้องใช้โปรแกรมเฉพาะ เพราะผู้เรียนไม่สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมได้เนื่องจากติดลิขสิทธิ์ ส่วนอุปสรรคในการเรียนออนไลน์ที่มาจากผู้สอน คือ ผู้สอนที่มีอาวุโสมากไม่ถนัดใช้เทคโนโลยีในการสอนออนไลน์ทำให้เวลาเรียนมีข้อติดขัดส่งผลต่อการเรียนรู้ในชั่วโมงเรียนนั้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

มหาวิทยาลัยควรมีการจัดอบรมเทคนิคการสอนออนไลน์ รวมถึงการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการสอนออนไลน์ให้กับผู้สอนเพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้สอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนทุกคนเปิดกล้อง ยกเว้นผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์การสื่อสารสองทางระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เพื่อกระตุ้นความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้น และแรงจูงใจในการเรียนเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ. (2563). การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19. *วารสาร มจร. มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 83-97
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่องมาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก https://www.mhesi.go.th/images/Pusit2021/pdfs/CCF_0000006.pdf
- ดวงใจชนก พรธรา. (2565). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการเรียนในชั้นเรียนปกติและการเรียนออนไลน์แบบกะทันหันในช่วงการแพร่ระบาดของ COVID-19. *วารสารภาษาปริทัศน์สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 22(37), 1-22.
- เดือนเพ็ญ แบล้ว. (2559). *ทัศนคติความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) กับภาพลักษณ์ขององค์การเครื่องซีเมนต์*

- ไทย (SCG) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์และบริการของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). สาขาการจัดการทั่วไป บัณฑิตวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสยาม.
- เดิมศักดิ์ คพณิช.(2546). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- ไทยพีบีเอส. (2565). วันที่ไทยรู้จัก COVID-19. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/290347>
- ธนิศา สมบูรณ์. (2553). การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคล ความสำเร็จในอาชีพ การปรับตัวหลังเกษียณ และความพึงพอใจในชีวิตของผู้เกษียณอายุในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. (ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นายสอนของพ่อ สถิตินดวงใจ. (2561). ทศนคติต่อประเภทของข่าวและความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการสื่อสารของผู้รับสารที่ส่งผลต่อการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ของ MANAGER ONLINE. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิเทศศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- นิรนาถ ธาตุไชย. (2559). การปรับตัว ความคิดเชิงบวกและความสุขในการทำงานที่มีผลต่อการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของพนักงาน บริษัทปูนซีเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน) จังหวัดสระบุรี. (วิทยานิพนธ์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประสูตร เดชสุวรรณ. (2563). การพัฒนาและผลลัพธ์การสอนเสริมส่วนปฏิบัติการแบบออนไลน์ในรายวิชาวิเคราะห์โครงข่ายไฟฟ้าเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและสามารถใช้งานได้จริง. ENGINEERING TRANSACTIONS, 23(1), 74-86.
- ปวีณา จารุศิริ. (2564). งานวิจัยเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนและระบบการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (รายงานการวิจัยทุนสนับสนุนจากกองทุนเพื่อการวิจัยประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564). คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- พรทิพย์ บุญนิพัทธ์. (2531). ทศนคติ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ภิญญา วงษ์ทอง. (2564). การจัดการเรียนรู้ออนไลน์บนฐานวิถีชีวิตใหม่สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(43), 101-117.
- มนธิชา ทองหัตถา. (2564). สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารละครี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5(1), 43-51
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. (2565). ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เรื่องการจัดการเรียนการสอนและการสอบภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำหรับภาคการศึกษา2/2564. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://academic.pcru.ac.th/songsermv1/data-edurules/211008135735.pdf>
- _____. (2565). ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เรื่องการจัดการเรียนการสอนและการสอบภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยมาตรการเข้มงวดสูงสุดสำหรับภาคการศึกษา 1/2564. สืบค้นเมื่อ 14 ตุลาคม 2566, จาก <https://academic.pcru.ac.th/songsermv1/data-edurules/210416160137.pdf>.
- มาลีวัล เลิศสาครศิริ และคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนผ่านระบบออนไลน์ของนักศึกษาวิทยาลัยเซนต์หลุยส์ จากสถานการณ์โควิด-19. วารสารสุขภาพกับการจัดการสุขภาพ, 7(1), 13-27.

- เมธาสีทธิ ธัญรัตนศรีสกุล และคณะ. (2564). การปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ. *วารสารสังคมศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 12(1), 13-27.
- วิทยา วาโย, อภิรติ เจริญกุล, ฉัตรสุดา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 14(34), 285-298.
- สรค์ชัย แย้มกระโทก และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จทางการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. *นครราชสีมา: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี*
- สุนิษฐ์ สังขสูตร และจอมเดช ตรีเมฆ. (2564). การศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ของมหาวิทยาลัยรังสิต. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิตประจำปี 2564*. (น.1-12).
- สุรชาติ พุทธิมา และชโรชินี ชัยมินทร์. (2564). พฤติกรรมการเรียนแบบออนไลน์และความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนแบบออนไลน์ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 16(2), 1-17.
- เสกสิทธิ์ ดวงคำ และภัทรนันท์ ทวดอาจ (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยรูปแบบออนไลน์ วิชาเคมีทั่วไปกรณีศึกษา นักศึกษาสาธารณสุขชุมชน ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. *บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*.